

Nr 41.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av pensionsförhållandena för vissa befattningshavare, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet, jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 18 mars 1949 dagtecknad proposition nr 166, som i vad rör punkterna 2—7 hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag angående reglering av pensionsförhållandena för vissa befattningshavare, m. m.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft jämväl en vid riksdagens början inom andra kammaren under nr 275 väckt motion, vari herr *Persson* i Växjö framställt yrkande om pension åt förra lokförarna *B. E. Andersson* och *A. V. Svensson* (jfr punkt 2 nedan).

Beträffande motiveringen för ovannämnda förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionen.

1:o.

Beräkning av väntetid i pensionshänseende för vissa vägarbetare. Under punkten 2 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela föreskrift i fråga om beräkning av väntetid i pensionshänseende för vissa vägarbetare.

I anslutning till förstatligandet fr. o. m. den 1 januari 1944 av den allmänna väghållningen på landet föreskrevs beträffande tillämpningen av 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare å den, som före vägväsendets förstatligande innehaft anställning hos vägdistrikt, att vid beräkning av s. k. väntetid anställning hos vägdistrikt skulle likställas med anställning i statens tjänst, såvitt gällde den, vilken senast den 1 januari 1947 vunnit sådan anställning som avsåges i reglementet. Med väntetid förstås sådan föregående anställningstid i statens tjänst av antingen 21 månader i följd eller minst 7 månader under ett vart av tre på varandra följande kalenderår eller ock tillhoppa minst 30 månader under högst fem kalenderår i följd, som enligt nämnda reglemente utgjorde och enligt 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare utgör förutsättning för vederbörande reglementes tillämpning.

Enligt beslut av 1946 års riksdag har nyssnämnda förmån i fråga om väntetidens beräkning i enlighet med ett av svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet framlagt förslag utsträckt att gälla jämväl de förutvarande arbetare vid vägdistrikt, som först under år 1947 eller år 1948 komme att vinna pensionsberättigande anställning vid vägunderhållsarbete.

Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet har nu hemställt, att nämnda tidsfrist måtte förlängas med ytterligare två år samt avse även arbetarpersonal vid vägförvaltningarnas byggnadsarbeten. Såsom skäl för sin framställning har förbundet åberopat, att det visat sig, att ehuru vissa av de i samband med väghållningens förstatligande permitterade arbetarna vid vägdistrikten återtagits i statens tjänst, alltjämt många återstode, vilka uppenbarligen icke hade möjlighet att bliva återanställda senast den 1 januari 1949.

I den föreliggande propositionen framlägges under förevarande punkt förslag i enlighet med förbundets hemställan.

Utskottet. Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

2:o.

Förbättrade pensionsförmåner för förra befattningshavarna å övergångsstat vid statens järnvägar Bror Edvin Andersson och Axel Vilhelm Svensson. Under punkten 3 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förra befattningshavarna å övergångsstat vid statens järnvägar Bror Edvin Andersson och Axel Vilhelm Svensson må åtnjuta tjänste- och familjepensionsrätt, såsom om de vid avgången ur statens järnvägars tjänst innehåft befattning såsom lokförare å aktiv stat.

I motionen II: 275 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tilldela förre lokföraren vid f. d. Kalmar järnväg Bror Edvin Andersson och förre lokföraren vid f. d. Karlskrona—Växjö järnväg Axel Wilhelm Svensson pension enligt samma grunder, som gälla för lokförare å aktiv stat vid statens järnvägar».

Utskottet. Utskottet har vid sin granskning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag funnit sig böra tillstyrka bifall till detsamma. Motionen II: 275, vars yrkande sammanfaller med nämnda förslag, torde därmed få anses besvarad. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning;

b) att förevarande motion II: 275 må anses besvarad genom vad utskottet under a) hemställt.

3:o.

Befrielse för huvudmannen för flygmekanikerskolan i Mölndal från vissa engångsavgifter enligt reglementet för statens pensionsanstalt. Under punkten 4 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att, därest lärarbefattning vid flygmekanikerskolan i Mölndal efter reglering enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 före den 1 juli 1949 anmäles för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, den för retroaktiv giltighet av reglementet föreskrivna engångsavgiften ej skall utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren.

Utskottet. Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

4:o.

Tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förra lärarinnan i pappslöjd vid Stockholms stads folkskolor Sigrid Beata Sucksdorff. Under punkten 5 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förra lärarinnan i pappslöjd vid Stockholms stads folkskolor Sigrid Beata Sucksdorff må för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna sig under tiderna 1 september 1908—31 augusti 1910 och 1 januari 1914—3 juni 1921 fullgjord tjänstgöring såsom lärarinna vid Tysta skolan i Lidingö och vid Hemmet Fristad i Bromsten, dock under villkor att Sucksdorff till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande den engångsavgift, som belöpt å henne, därest §§ 6 och 9 i anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämpliga.

Utskottet. Med biträdande av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

5:o.

Pensionsreglering för befattningshavare hos clearingnämnden. Under punkten 6 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats, meddela pensionsbestämmelser för befattningshavare hos clearingnämnden.

Utskottet. Såsom av propositionen framgår, har frågan om pensioneringens ordnande för den hos clearingnämnden anställda personalen från nämndens sida förts på tal vid upprepade tillfällen under de senaste åren. För egen del har nämnden härvid till en början företrätt den uppfattningen, att pensioneringen borde medelst ianspråktagande av vissa under nämndens verksamhetstid uppkomna överskottsmedel kunna ordnas genom personalens anslutning till enskild pensionsinrättning. Sedan en av nämnden i sådant syfte hos Kungl. Maj:t gjord framställning lämnats utan bifall, hava inom nämnden inletts undersökningar rörande möjligheterna att ernå en efter de speciella förhållandena vid detta organ avpassad pensionering. Härvid har bl. a. den frågan uppställt sig, huruvida clearingnämnden vore att anse som sidoställd med de egentliga krisorganen, för vilka tjänste- och familjepensionering ordnats genom beslut av fjolårets riksdag.

Enligt ett av särskilt tillkallad utredningsman i februari 1949 framlagt förslag skulle för clearingnämndens personal införas dels tjänstepensionsrätt, dels alternativt avskedsersättning för den del av personalen, som icke fyllde visst minimikrav med avseende å anställningstidens längd. Någon familjepensionsrätt skulle icke förekomma. Detta förslag har rönt kritik från nämnden, som påyrkat, att personalen måtte tillerkännas pensionsrätt enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. I utlåtande över utredningsmannens förslag har statskontoret på anförda skäl förordat, att för clearingnämnden måtte tillämpas ett pensionssystem, motsvarande det som fastställts för de egentliga krisorganen. Detta system, som bygger på en personlig pensionsrätt, är utformat efter vissa summariska regler och innebär i fråga om tillgodoräkning av föregående tjänstetid såsom tjänstår för pension, att sådan tillgodoräkning må medgivas med högst två tredjedelar.

I den föreliggande propositionen framlägges nu förslag i enlighet med den linje, som företrätts av statskontoret. Föredragande departementschefen har således icke funnit tillräckliga skäl föreligga för beredande åt clearingnämndens befattningshavare av annan — vare sig förmånligare eller ogynnsammare — ställning i pensionshänseende än den som tillkommer befattningshavare vid krisorganen.

För egen del hyser utskottet den uppfattningen, att en pensionsreglering i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag får anses innebära en godtagbar lösning. Det förhållandet att ett överskott å uttagna clearingavgifter föreligger, synes icke kunna tagas till intäkt för ett krav på en gynnsammare pensionering än som eljest varit möjlig. Icke heller torde den omständigheten att clearingnämnden nu varit verksam under en tidrymd av femton år i och för sig kunna motivera, att personalen skulle i pensionshänseende erhålla en särställning i förhållande till de egentliga krisorganen. Även om nämnden icke pläгат hänföras till dessa organ, har den i realiteten intagit en med dem jämförbar ställning. Redan från början synes ovisshet ha varit rådande rörande nämndens framtida bestånd, och nämndens verksamhet har också under de senare åren varit föremål för en successiv avveckling. I samband härmed ha en del av de till nämnden tidigare knutna befattningshavarna övergått till va-

lutakontoret och där blivit underkastade pensioneringsbestämmelserna för krisförvaltningen. Över huvud taget synas anställnings- och tjänstgöringsförhållandena för clearingnämndens personal nära svara mot vad som gäller för krisorganens befattningshavare. Ur dessa synpunkter framstår det som naturligt, att pensioneringen utformas efter samma grunder som de för krisförvaltningen tillämpade. Att härvid tillgodoräkning av föregående tjänstetid begränsas till två tredjedelar synes utskottet icke innebära någon orättvisa mot personalen, enär enligt vedertagen praxis denna tillgodoräkningsregel allmänt tillämpas, då det gäller att inordna icke pensionsberättigade kategorier under de statliga pensionsreglementena.

På grund härav har utskottet ansett sig icke kunna tillmötesgå en av nämnden hos utskottet gjord framställning om att hela den föregående anställningstiden skulle få tillgodoräknas. Anmärkas må, att tillgodoräkning i full utsträckning äger rum fr. o. m. den tidpunkt, då pensionsbestämmelserna tillämpas på vederbörande, vilken tidpunkt i propositionen föreslagits till den 1 juli 1948.

I de fall, då lönerna för clearingnämndens befattningshavare, inklusive förmånen av fri lunch, må ha utmätts efter liberalare grunder än för jämförlig personal inom krisorganen, torde såsom departementschefen uttalat få förutsättas, att en reglering av lönevillkoren överväges, innan pensionsrätt medgives.

Vad angår frågan, huru bör förfaras med de medel, som för tjänstemännen hos clearingnämnden insatts å postsparbanken, vill utskottet ansluta sig till departementschefens uppfattning, att förfoganderätten till dessa medel icke skall påverkas av ifrågavarande pensionering.

Slutligen vill utskottet beträffande av nämnden väckt fråga om avskedersersättningar till sådana befattningshavare vid clearingnämnden, vilka vid avgången icke uppnått pensionsåldern och som icke kunna påräkna att vinna ny anställning, framhålla, att detta spørsmål berör personalen även inom andra under avveckling varande organ och därför är av betydande räckvidd. Utskottet är icke berett att i detta sammanhang taga ställning till detta spørsmål.

Under återopande av det anförda och då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande, får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

6:o.

Bestridande av kostnaden för vissa pensioner vid allmänna barnbördshuset. Under punkten 7 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av statsverkets andel i kostnaden för enligt Kungl. Maj:ts beslut utgående pensioner åt befatt-

ningshavare vid allmänna barnbördshuset eller efterlevande till dylika befattningshavare taga i anspråk det under trettonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I proposition den 11 mars 1949, nr 130, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m. har Kungl. Maj:t framlagt förslag till de ändrade grunder för fördelningen mellan staten samt Stockholms stad och län av driftkostnaderna vid allmänna barnbördshuset, som böra föränledas av tilltänkt överflyttning till Sabbatsbergs sjukhus av den hittills till allmänna barnbördshuset förlagda obstetrisk-gynekologiska kliniken. Enligt dessa grunder skall till barnbördshuset utgå statsbidrag enligt 1937 års kungörelse om statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. samt staten, i överensstämmelse med innehållet i ett den 20 november 1948 framlagt avtalsförslag, för tiden till och med den 30 juni 1954 påtaga sig ansvaret för halva kostnaden för i 6 § första stycket avtalsförslaget omförmälda pensioner, utgående till personal, som ej är ansluten till statens pensionsanstalt. Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t anförde chefen för inrikesdepartementet, att han, enär vid avtalsförhandlingarna ändring ej kunnat ernås i fråga om statens deltagande i pensionskostnaderna och då avtalet endast vore avsett att gälla under fem år, icke ville motsätta sig den föreslagna anordningen beträffande pensionskostnaderna. Departementschefen förutsatte emellertid, att denna fråga med beaktande av vad statskontoret yttrat upptoges till förnyad prövning, innan avtalet förlängdes. Beträffande frågan om anvisande av medel för täckande av den på staten belöpande andelen i pensionskostnaderna anförde departementschefen, att frågan därom komme att anmälas av chefen för finansdepartementet.

De i § 6 första stycket i avtalsförslaget avsedda pensionerna utgöras av pensioner, som enligt Kungl. Maj:ts i varje särskilt fall, efter framställning av direktionen för barnbördshuset, lämnade medgivande utgå till vid barnbördshuset anställda befattningshavare, tillhörande administrations- och ekonomipersonalen, eller efterlevande till dylika befattningshavare. För närvarande utgå fem pensioner, varav tre tjänste- och två familjepensioner. Dessa pensioner variera till beloppet mellan 3 996 och 840 kronor för år, å vilka belopp utgår 12 procents rörligt tillägg. Före avtalstidens utgång den 30 juni 1954 kunna ytterligare ett tiotal befattningshavare beräknas avgå ur tjänst och kunna därvid åberopa tjänstgöring av sådan längd, att de enligt hittills tillämpad praxis böra komma i åtnjutande av pension.

I den nu föreliggande propositionen framhålles, att därest de i propositionen nr 130 förordade grunderna för den framtida fördelningen av driftkostnaderna vid allmänna barnbördshuset godkännas av riksdagen och staten alltså skall tills vidare svara för halva kostnaden för nu ifrågakommande pensioneringsverksamhet, Kungl. Maj:t liksom hittills bör fastställa storleken av pensionerna. Chefen för finansdepartementet har härvid förutsatt, att statens medverkan i avseende å denna pensionering skall ifrågakomma allenast i fall, då befattningshavaren tjänstgjort vid allmänna barnbördshuset

under mer avsevärd tid före den 1 juli 1949 eller den senare tidpunkt, då den obstetrisk-gynekologiska kliniken överflyttas till Sabbatsbergs sjukhus. Kostnaden för statens andel i pensionerna har syntes lämpligen böra bestridas från det under trettonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. Riksdagens medgivande härtill har ansetts böra inhämtas.

Utskottet. Utskottet får erinra, att statsutskottet (utl. nr 127) numera tillstyrkt godkännande av de i propositionen nr 130 förordade grunderna för den framtida fördelningen av driftkostnaderna vid allmänna barnbördshuset. Vid sådant förhållande tillstyrker utskottet, att Kungl. Maj:t erhåller det nu begärda bemyndigandet att taga i anspråk det under trettonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. för bestridande av statsverkets andel i pensionskostnaderna. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Stockholm den 12 maj 1949.

På bankoutskottets vägnar:

ÅKE WIBERG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sundvik, Leander, Lundqvist, Näsgård, Fahlander, Petersson i Karlskrona*, Andersson i Tidaholm och Johanneson*;

från andra kammaren: herrar Wiberg, Andersson i Munkaljungby, Fröderberg, Persson i Norrby, Schmidt, Svensson i Alingsås*, fru Humla* och herr Johansson i Kalmar;

dock att vid behandlingen av punkten 2:o herr Persson i Växjö deltagit i stället för herr Svensson i Alingsås.

* Ej närvarande vid justeringen.

R e s e r v a t i o n

vid punkten 5:o (ang. pensionsreglering för befattningshavare hos clearingnämnden):

av herrar *Wiberg* och *Lundqvist*, som ansett att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Såsom av etc. — — — se s. 4 — — — vid krisorganen.

För egen del hyser utskottet den uppfattningen, att en pensionsreglering i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag får anses innebära en godtagbar lösning utom såvitt angår tillgodoräkning av tjänstetid, som infallit före pensionsrättens inträde. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle dylik tillgodoräkning, på sätt gäller beträffande personal vid de egentliga krisorganen, få ske allenast intill två tredjedelar. För den relativt stora del av clearingnämndens personal, som kan räkna inemot 15 tjänstår, skulle detta innebära, att icke mindre än fem tjänstår lämnades obeaktade i tillgodoräkningshänseende. Emellertid synes personalen redan på ett tidigt stadium av nämndens verksamhet ha ingivits välgrundade förhoppningar om att pensionsfrågan skulle komma att lösas på ett för densamma förmånligt sätt. I sina kostnadskalkyler synes också nämnden ha räknat med att i dess verksamhet uttagna avgifter skulle förslå till täckande bl. a. av eventuella pensioneringskostnader; härvid torde nämnden ha tänkt sig att hela tjänstetiden skulle få tagas i beräkning för pension. Mot bakgrunden av det anförda synes utskottet starka skäl tala för att tillgodoräkning må äga rum utan av Kungl. Maj:t föreslagen begränsning. Utskottet vill därför tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den jämkningen, att tjänstetid, som infallit före pensionsrättens inträde, må helt tillgodoräknas för pension.

Enligt vad som i propositionen förutsatts, skall i fall, då befattningshavare hos clearingnämnden åtnjuter bättre förmåner i lönehänseende än motsvarande personal vid krisförvaltningen, en reglering av lönevillkoren övervägas, innan pensionsrätt medgives. Därest en sådan reglering kommer till stånd, bör den enligt utskottets mening självfallet endast syfta till att skapa en utgångspunkt för avvägningen av pensionsunderlagen, men däremot icke utgöra hinder för befattningshavarna att även i fortsättningen vara bibehållna vid de faktiska förmåner i avlöningshänseende, de hittills åtnjutit.

Vad angår etc. — — — se fjärde stycket s. 5 — — — detta spørsmål. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning med den jämkningen, att tjänstetid, som infallit före pensionsrättens inträde, må helt tillgodoräknas för pension.»